

Het zwijgen

Victor Gijsbers

18 november 2006

Dans l'univers soudain rendu à son silence, les mille petites voix émerveillées de la terre s'élèvent.

– Albert Camus, *Le Mythe de Sisyphe*

Het is koud en donker en de ochtendmist hangt nog over de velden, maar ik fiets, fiets zo snel als ik kan weg van het geluid van de kerkklokken. Er zijn tijden geweest dat hun bronzen stemmen mij verrukten. Niet langer – nu resoneert slechts de leegte in mijn buik mee met hun galmende slagen. De spieren die zich pijnlijk om die holte verkrampen spannen zich nog strakker dan anders. Zeer luid klinken de klokken over het land; zo overstemt men de stilte van God.

Dat is alles wat ik geleerd heb.

Mijn ouders weten het nog niet, maar ik heb met God gebroken, met Hem en zijn zoon, Jezus de Zwijger. Heb ik niet elke zondag aandachtig naar de dominee geluisterd, geprobeerd om de boodschap achter zijn preek te ontraadselen? Heb ik de Bijbel niet uitvoerig bestudeerd, en de geschriften van Calvijn, de in zwart leer gebonden verzameling van mijn vader? Ben ik niet in de meest vurige gebeden op mijn knieën gevallen, ootmoedig God prijzend en niets vragend dan antwoorden? De marteling is niet opgehouden. Schreeuwen wil ik, met de stem van de donder; vliegen langs de hemel als een bliksemschicht, alles verzegend dat in mijn pad komt – alles, als het de leegte in mijn ziel maar kan vullen.

Het voelt een beetje als verliefd zijn, als vlinders in je buik. Ook verliefdheid is een moment van mogelijkheid en van risico, van de hoop op iets moois en de martelende onzekerheid over wat komen gaat. Daar lijkt dez leegte op, maar dan pijnlijker, en zonder dat je weet waarvan het nu eigenlijk komt. Het drijft me tot wanhoop.

Eenzaamheid, dat is wat ik nodig heb, en eenzaamheid vind ik. Al fietsend kom ik alleen dieren tegen: een eend kwaakt in protest wanneer

ik op hem afrijd, maar maakt zich dan wijselijk uit de voeten; links in het weiland kan ik in het half-duister de vormen van schapen ontwaren; ergens rechts blaft een hond. Goddank geen mensen – niemand begrijpt mij, niemand deelt mijn leed. Of misschien ook wel, en zou het niet nog veel erger zijn iemand te ontmoeten die hetzelfde voelt als ik? Want wat zouden wij kunnen doen behalve elkaar machteloos aanstaren, onze wanhoop over het zwijgen verdubbeld omdat vier oren niet méér konden horen dan twee, en onszelf hatend in het beeld van de ander, gedwongen onze mislukking te aanschouwen? Wie een verschoppeling van de schepping is, is maar beter alleen. Melaatsen vinden elkaar het lelijkst.

God heeft niet tot me willen spreken, en ook zijn engelen hebben niets van zich laten horen. Zeggen ze *wel* iets tegen mijn dorpsgenoten, die met zulke tevreden of verveelde gezichten de kerk in en uit gaan? Of zijn die zo afgestompt dat ze geen vragen meer hebben, en dus geen antwoorden meer verwachten?

Niets is mij een grotere gruwel dan een oprechte Christen, zo'n blij EO-jongerendag type ("Eerst was ik heel ongelukkig, maar toen ontdekt ik Jezus, en nu is alles goed in mijn leven!"), die niet kan ophouden te vertellen hoe hij God in zijn hart voelt, en hoe deze hem helpt bij elke beslissing. Het voelt als opscheppen, wanneer ze dat soort dingen zeggen, en soms denk ik dat ze het expres doen, om mij te kwellen. Waarom *zij* wel en *ik* niet? Ik kan niet geloven dat ik met minder passie dan zij om antwoorden gesmeekt heb. In wanhoop heb ik op de grond gelegen; tranen hebben over mijn wangen gestroomd; ik heb beloofd om theologie te gaan studeren, celibatair te blijven, dominee te worden – *als Hij maar antwoord gaf!* Het resultaat? Stilte.

Als Hij niet tot mij wil spreken, waarom zou ik dan nog naar Hem luisteren? Hier ga ik links, dit kleine paadje in. Het leidt naar een ongebruikt veldje naast de dijk, het meest 'natuurlijke' hier in de buurt: een stukje verwilderde grond tussen de weilanden. Hier kan ik de kerkklokken nauwelijks nog horen. Christendom is niet het enige geloof; als de Hemel niet tot me wil spreken, misschien wil de Aarde me dan wel antwoord geven. Dat is de hoop die mij op de been heeft gehouden.

Ik leg mijn fiets op de grond. Op slot hoeft hij hier niet, want er komt nooit iemand. Misschien wat kinderen – ik speelde hier vroeger altijd met mijn zusje, of met vriendjes van school. Riddertje bijvoorbeeld: de dijk was dan een kasteel, waar de boze koning woonde met zijn zoons; en de ridders moesten door het veldje rennen en proberen de top te bereiken zonder naar beneden te rollen. Het lastigste was nog om niet in de met vuur gevulde slotgracht van het kasteel te vallen; dat vuur waren de brandnetels, die hier welig tierden. 'Welig'. Kan je welig iets anders dan tieren? 'Welig bloemde de appelboom'. Mwah.

Goed. Ik ben in het veldje en baan mij een weg door de planten; de dauw gaat dwars door mijn spijkerbroek heen. Dat is niet erg, zo kom ik

alvast dichterbij de natuur. Sinds een paar maanden verdiep ik mij in meditatietechnieken, thuis op mijn kamertje, maar erg veel effect heeft het nog niet gehad. Sowieso kan ik maar moeilijk de aanhoudende pijn in mijn buik vergeten. Het is lastig tot rust komen wanneer je bij het sluiten van je ogen meteen het idee krijgt dat je op de rand van een paniekaanval staat. Antwoorden heeft het me dan ook nog niet opgeleverd, maar dat hoop ik vandaag te veranderen, hier, buiten, ver van de mensen en hun betonnen leugens.

Antwoorden waarop? Het klinkt zo kinderachtig om te zeggen dat je op zoek bent naar de 'zin van het leven', maar betere woorden heb ik er niet voor. Je hoort wel eens zeggen dat mensen God zoeken omdat ze bang zijn dat er geen leven na de dood is, of omdat ze niet de verantwoordelijkheid voor hun eigen keuzes willen dragen. Misschien, maar voor mij geldt dat niet. Met de dood ben ik niet bezig, en verantwoordelijkheid zou ik maar al te graag dragen – maar wat zijn de regels van het spel? Hoe moet ik eigenlijk leven? *Waarom* ben ik hier? Ik zie de tekens, de uiterlijkheden van mijn leven, maar de boodschap erachter ontgaat me; de wereld is geschreven in een schrift dat ik niet kan ontcijferen en in een taal die ik niet ken, en als niemand mij helpt ben ik gedoemd in verwarring naar de schijnbare chaos om me heen te blijven staren. Wat betekenen ik? Wat betekenen mijn daden? Voordat die vragen beantwoord zijn kan er van keuzes en verantwoordelijkheid helemaal nog geen sprake zijn. Wat heb ik aan geboden als ik hun zin niet begrijp?

Eigenlijk, dat wil ik wel toegeven, ben ik helemaal niet per se op zoek naar antwoorden. Ik ben op zoek naar leniging van mijn pijn, die geestelijke en fysieke pijn die altijd bij me is, elk uur van de dag. Als ik vroeger zenuwachtig was voor een spreekbeurt, of ruzie had met mijn moeder, dan voelde ik ook mijn maag zo samenknijpen; nu is dat gevoel er altijd. Soms is het ondanks de pijn prettig, omdat het je laat zien dat je leeft en dat het leven veel meer is dan wat de mensen denken, veel groter en met door niemand vermoedde diepten; maar meestal is het alleen maar vervelend, en zou ik een arm of mijn tong geven om het te stoppen. Ik heb er wel eens over gedacht om een groot, scherp mes in mijn buik te steken in de hoop dat het op zou houden, maar uiteindelijk heb ik me ermee tevreden gesteld wat krassen in mijn arm te kerven. Futiel: toen de eerste pijn voorbij was merkte ik dat het niets had veranderd.

Ik stamp in een cirkel de planten die hier groeien plat, en ga in kleermakerszit in het vochtige gras zitten. Ogen dicht. Ademhaling onder controle brengen. En dan proberen om een verbondenheid te voelen met de aarde onder me, met de planten om mij heen en met de vogels die hoog boven me door het luchtruim scheren – allemaal zijn ze één met mij, en het mysterie dat zij instinctief begrijpen is precies het mysterie waarvoor ik mij radeloos, redeloos, hopelijk niet reddeloos buig.

Overall om mij heen zijn geluiden. De wind ruist door de planten, een stem die geen tweemaal hetzelfde zegt en ieder moment van de eeuwigheid

volkomen unieke woorden te berde zal brengen – en juist daarom nooit begrepen kan worden. Een vogel zingt, muziek zo abstract dat er zelfs geen emotie aan valt te koppelen. Het gezoem van de eerste insecten nadert en verwijdert zich in een onregelmatig patroon. *Achter* deze verschijnselen te komen; de ongesproken wetten voelen waarvan zij de uiting zijn; de geheime boodschap leren kennen die het water ons toekabbelt, die de wolken in hun patronen aan een onoplettende, al-te-domme mensheid proberen te spellen. . .

Twijfels schieten door mijn hoofd. Kan ik het wel? Moet ik niet nog meer oefenen, voordat ik een eenwording kan bereiken en de stem van de Aarde of de Natuur of de Godin of hoe je Haar of Het ook wilt noemen kan horen? Maar ik weet – het zijn juist die twijfels die in de weg staan tussen mij en mijn antwoord, en ik probeer ze met al mijn macht te onderdrukken. . .

Nu voel ik toch iets als een trance komen. Ik probeer me niet meer te richten op de individuele geluiden, maar weg te zinken in de totaliteit. Daar gaat het om. Geen gedachten in je op laten komen. Vooral geen woorden. Geen. . . Vooral niet. . . Het gaat goed! . . . Ik spreid mijn armen uit, dat lijkt de juiste beweging. . . Helemaal in harmonie met mijn lichaam, met de omgeving, met de natuur –

Au! Verschrikt trek ik mijn hand terug en open mijn ogen. Een brandnetel, die ik in mijn trance niet opmerkte, heeft me gestoken. Au zeg, dat doet zeer. Ik laat wat koele ochtenddauw over mijn hand laat druppelen; dat geeft wat verlichting maar stopt het vervelende prikken niet. Alle lust tot meditatie is mij vergaan – is dit hoe de Natuur mij terugbetaalt wanneer ik één met haar wil worden? Dit haar enige antwoord? Wat een slechte grap dan, hoe flauw, hoe oneindig flauw, hoe. . . Tranen van frustratie staan in mijn ogen, en ik ren terug naar mijn fiets. Vóór mij uit straalt het oranje van de zonsopgang, door zoveel dwepende dichters gezien als een liefkozende groet aan de mensheid.

Maar ik weet beter.

Hoe graag ik het ook wil; hoe hard ik ook roep: de wereld zegt niets terug. Er is alleen, eeuwig, het zwijgen.